
ŻYCIE NAUKOWE

Sprawozdania

Międzynarodowa konferencja naukowa „Historia wychowania w kształceniu nauczycieli, tradycje i współczesność – teoria i praktyka”. Kielce, 7-8 kwietnia 2003 r.

Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Międzywydziałowe Studium Pedagogiczne, Instytut Pedagogiki i Psychologii oraz Zakład Historii Wychowania i Organizacji Szkolnictwa zorganizowali międzynarodową konferencję naukową nt.: „Historia wychowania w kształceniu nauczycieli, tradycje i współczesność – teoria i praktyka”.

Otwarcia konferencji dokonał JM Rektor Akademii Świętokrzyskiej prof. dr hab. Adam Massalski. Funkcję przewodniczącego obrad podjął prof. dr hab. Lech Mokrzecki z Uniwersytetu Gdańskiego.

Problematyka konferencji spotkała się z dużym zainteresowaniem, czego odzwierciedleniem był udział szerokiego grona badaczy z wielu ośrodków naukowych w kraju. Obecni na tej konferencji byli również przedstawiciele uniwersytetów w Brześciu oraz Bratysławie.

Uczestnicy przygotowali i wygłosili podczas konferencji, w czasie obrad plenarnych i obrad trzech grup sekcyjnych, ponad 40 referatów.

Konferencję rozpoczął Julian Dybiec z Uniwersytetu Jagiellońskiego referatem pt.: „Historia wychowania w postmodernistycznym świecie”. Autor podjął próbę wyjaśnienia i przedstawienia dziejów i koncepcji postmodernizmu, którego korzenie sięgają wieku XIX. Pojęcie postmodernizmu jest wieloznaczne i często rozszerza się ten termin na coraz to nowe dziedziny życia. Głównym zagadnieniem epoki postmodernizmu jest pytanie o racjonalność i rozum oraz związany z tym problem prawdy. W miejsce obiektywizmu wchodzi subiektywizm, dochodzi do fragmentaryzacji świata, do jego podziału, braku integracji. Postmoderniści nie nadają odpowiedniej wagi źródłom historycznym, nie są one dla nich dowodem przeszłości. W historii wychowania poddano krytyce wiele zagadnień, odrzucając wielkie metanarracje historyczne. Myślenie postmodernistyczne stanowi zagrożenie dla historii, w tym także dla historii wychowania.

W swoim wystąpieniu „Historia wychowania w programie studiów pedagogicznych” Irena Szybiak i Kalina Bartnicka (Uniwersytet Warszawski) zwróciły uwagę na miejsce i sens historii wychowania w kształceniu kadr nauczycielskich. Główne zadania tej subdyscypliny pedagogicznej odnoszą się do rozszerzania horyzontów poznawczych młodych pedagogów i pomocy w budowaniu przez nich własnej refleksji nad życiem. Wiąże się to z nowym zadaniem uniwersytetów, którym jest kształcenie badaczy a nie ekspertów. Bez historii wychowania wykształcenie pedagogiczne byłoby o wiele uboższe.

Krystyna Pankowska (Uniwersytet Warszawski) w referacie nt.: „Myśl klasyków wobec postępującej liberalizacji współczesnego wychowania” przedstawiła postać Jana Fryderyka Herbart'a i jego koncepcję nauczania wychowującego jako wzór dla współczesnej zliberalizowanej edukacji młodych pokoleń. „Nauczanie wychowujące” dawało solidne podstawy z zakresu literatury, przyrody i matema-

tyki, wyrabiało karność i dyscyplinę. Teorię i praktykę Herbarta poddano ostrej krytyce na początku XX wieku, tworząc alternatywne szkoły i stosując metody uprzyjemniające wychowanie i nauczanie. Popularne stało się nauczanie przez zabawę. Dziecko zostało pozbawione doświadczenia inicjacji wprowadzającej w dorosłe życie. Świat ludzi dorosłych stał się w konsekwencji zinfantylizowany. Ludzie ci uciekają od podejmowania istotnych decyzji i zadań. Kryzys edukacji wiąże się z kryzysem autorytetów.

Po przedstawieniu referatów podczas obrad plenarnych pierwszego dnia przewidziano także czas na głosy w dyskusji. Wiesław Jamrożek w nawiązaniu do wystąpienia Ireny Szybiak i Kaliny Bartnickiej zwrócił uwagę, że w ramach przedmiotu historia wychowania (zwłaszcza na ćwiczeniach) powinno się różnicować jej treści w zależności od specjalności pedagogicznej studentów.

Ze szczególnie dużym odzewem spotkał się referat dotyczący postmodernizmu. Romuald Grzybowski (AWFiS Gdańsk) stwierdził, że historia wychowania zbyt daleko poszła w faktografie i szczegółu, co nie sprzyja zapotrzebowaniu na wiedzę historyczną wśród studentów. Kalina Bartnicka wskazała na obowiązek historyka wychowania wobec narodu i społeczeństwa. Nie może on poddać się modzie i hasłom postmodernizmu.

Wiele głosów dotyczyło też konieczności stworzenia nowego podręcznika do historii wychowania. Dyskutowano nad jego treścią i formą.

W pierwszym dniu obrad odbyła się też dyskusja nad „Słownikiem polskich historyków wychowania XIX i XX wieku”. Jego wydania podjęli się Andrzej Meissner (Uniwersytet Rzeszowski) i Władysława Szulakiewicz (UMK Toruń). Słownik ten będzie obejmował ok. 150 haseł biograficznych – osób zajmujących się historią wychowania. Ma to być słownik specjalistyczny, wydany na wzór słowników innych specjalności naukowych.

Wieczorem w połączeniu z uroczystą kolacją, uświetniono jubileusz (sześćdziesięciolecie) JM Rektora Adama Massalskiego.

W drugim dniu konferencji w czasie obrad plenarnych wystąpił Jozef Pšenák, przypominając postać Jana Amosa Komeńskiego. Należy wspomnieć także o wystąpieniu Adama Massalskiego, który wygłosił referat na temat tradycji uniwersytetów europejskich jako miejsca kształcenia nauczycieli. Przedstawiona została ewolucja szkół wyższych, ich rola i dostępność w kolejnych wiekach.

Władysława Szulakiewicz zaprezentowała pismo „Rozprawy z Dziejów Oświaty”, jego tematykę oraz rolę w rozwoju historiografii edukacyjnej. Problematyka zawarta w 41 rocznikach obejmuje dydaktykę historii wychowania, dzieje oświaty europejskiej i polskiej, reformy oświatowe, biografistykę historyczno-edukacyjną. W skład kolegium redakcyjnego wchodziło wielu znamienitych pedagogów i historyków wychowania.

Ostatni referat w sesji plenarnej wygłosił Romuald Grzybowski, przedstawiając dzieje kalendarzy nauczycielskich (od momentu pierwszego wydania w roku 1927 do roku 1957).

Rozległość tematyki konferencji spowodowała, iż szczegółową problematykę omawiano w trzech grupach sekcyjnych. W pierwszej z nich, kierowanej przez Stanisława Majewskiego, prezentowano stanowiska metodologiczne w zakresie badań historyczno-oświatowych. Grzegorz Michalski zwrócił uwagę na konieczność wartościowania zjawisk pedagogiczno-historycznych a nie tylko ich przedstawiania. Istnieje potrzeba ukazywania zjawisk przyczynowo-skutkowych. W swoim referacie Edyta Głowacka-Sobiech (UAM Poznań) przedstawiła z kolei rolę źródeł archiwalnych w badaniach historyka wychowania i aktualne problemy archiwistyki. Krzysztof Ratajczak (UAM Poznań) ukazał natomiast niektóre problemy metodyczne i dydaktyczne pracy nad źródłami do dziejów wychowania w średniowieczu.

W sekcji drugiej dyskutowano na temat roli historii wychowania w przygotowaniu kandydatów na nauczycieli. Uczestnicy sekcji trzeciej zajęli się z kolei rolą edukacji historycznej nauczycieli w kształtowaniu przez nich postaw patriotyczno-obywatelskich.

*Joanna Kowalska-Matelska
Robert Jankowiak*